

KNJIŽNA POROČILA IN OCENE

Partizanska pesem, uredil Radoslav Hrovatin, izdala DZS, Ljubljana 1953, XIV + 242 str.

V predgovoru zvemo, da obsega zbirka »skoro izključno slovenske partizanske pesmi«, razen njih prinaša samo »pogosto pete drugorodne pesmi, ki jih je naše ljudstvo posvojilo ali po svoje preoblikovalo«. Celotno partizansko vokalno tvorbo je urednik razdelil na naslednje zvrsti: »Naše himne« (3 napevi), »Stari revolucionarni napevi« (8 n.), »Ljudske pesmi« (13 n.), »Umetne pesmi za ljudsko petje« (42 n.), »Otroške pesmi« (5 n.), »Pesem mladine« (18 n.), »Moški zbori« (15 n.) in »Samospevi« (11 n.). Za glasbenega folklorista so predvsem zanimive zbrane partizanske ljudske pesmi in pa nekatere umetne pesmi za ljudsko petje, vse ostale sodijo med dosežke novejših slovenskih umetnih glasbenih ustvarjalnosti. V krajšem, pa izčrpnem prikazu »O partizanski pesmi« obravnava dr. Hrovatin tudi našo partizansko ljudsko pesem. Za proučevanje posameznih — zlasti ljudskih — pesmi so prav dobrodošle skrbno sestavljene »Opombe k pesmim« (pri tem nas nič ne moti tiskovna napaka na str. 215 — da je himna »Naprej« nastala v letu 1870 namesto 1860). Zbirka prinaša tudi pregled literature, med katero je za folkloristiko najvažnejša dr. Hrovatinova razprava v Obzorniku 1951, št. 6, »Partizanska pesem — naša ljudska pesem«.

Uredništvo opozarja, da ni moglo zajeti vsega gradiva, zlasti ne ljudskih pesmi, njihovo relativno nizko število nam je zato razumljivejše. Med trinajstimi partizanskimi ljudskimi pesmimi tvorijo večino (8 napevov) kontrafakture, več ali manj znani starejši slovenski ljudski napevi so sprejeli novejši besedilo s tematiko partizanske narodnoosvobodilne borbe. Od drugod izvirajo štiri napevi v zbirki. Med njimi sta najbolj znana »Slovenci kremeniti« (Svobodna Slovenija) in »Na oknu glej obrazek blede, ki ga je uredništvo zaradi njegovega španskega porekla uvrstilo med stare revolucionarne napeve, bi pa zaradi svoje velike razširjenosti in priljubljenosti skorajda že pripadal skupini ljudskih pesmi. Zbirka prinaša samo dve novejši pesmi, ki zastopata izvirne slovenske partizanske napeve. Druga pesem — »Sivala je deklica zvezde«, ljudska iz Semiča — je prav gotovo nastala v času narodnoosvobodilne borbe, kar dokazuje njen ritem (9/8) in obseg ter potek melodije, v čemer se močno razlikuje od žive belokranjske pesmi prvih desetletij dvajsetega stoletja, da niti ne omenjam starejših, obrednih pesmi.

Med umetnimi pesmimi za ljudsko petje sta morebiti samo dve, ki imata najboljše pogoje, da se moreta širiti z ustnim izročilom — M. Borova »Hej brigade« in K. Pahorjeva »Prečuden cvet« (na J. Udovičevu besedilo). So sicer še nekatere — predvsem Pahorjeve — vendar so večinoma le delno prepojene s tistimi značilnostmi, zaradi katerih bi jih ljudstvo moglo sprejeti za svoje. Potrebno je namreč, da morejo napevi »vzbuditi pristno emocijo na način, kot je značilen za naše (slovensko ljudsko, op. J. B.) glasbeno izražanje«, (R. Hrovatin, »Partizanska pesem — naša ljudska pesem«, Obzornik 1951, št. 6), da omogočajo improvizirano večglasje ter tiste ritmične in melodične svojevrstnosti, ki žive globoko v bistvu, skorajda v podzavesti ne samo ljud-

skega pevca, glasbenika, ampak tudi ne posebno zainteresiranega, povprečno in celo podpovprečno glasbeno nadarjenega človeka.

Zbirka je preprosto, toda okusno opremljena. Folkloristična pomembnost zbirke je vsekakor očitna, saj s partizansko ljudsko pesmijo dokazuje sodobno ljudsko glasbeno oblikovanje in ustvarjanje. Zeleli bi, da bi nas s podobno zbirko posnemali v ostali republikah, kar bi dalo možnost za izčrpno obravnavo partizanske ljudske pesmi jugoslovanskih narodov.

Jerko Bezić

France Marolt: »Gibno-zvočni obraz Slovencev«, »Slovenske narodoslovne študije«, III. zvezek, izd. Glasbeno-narodopisni inštitut v Ljubljani, 1954, str. 9 do 82.

Pok. Marolt je ovu radnju pripremio za medunarodnu konferenciju IFMC, koja se je održala od 9 do 14 septembra 1951 u Opatiji. Radnju nije dospio završiti, ali ju je dokumentirao opsežnim materijalima sa područja muzičkog i plesnog folklor. Za tisak su radnju priredile konačno Zmaga dr. Kumer i Karla Vuk, a dr. Valens Vodušek je jedan njezin ekscerpt pročitao na konferenciji u Opatiji kao Maroltovo predavanje. U rukopisu, koji je predan konferenciji IFMC, ima naslov »Stil i tehnika tradicionalnih pjevača plesača i svirača: a) analiza bitnih elemenata i b) njihova reprodukcija«. U štampanoj radnji taj je naslov zamijenjen sa gore navedinim naslovom. U rečenom rukopisu nema materijala, koji je u radnji štampan na str. 68 do 71. Isto tako u rukopisu nije navedeno ime Tončke Marolt ispod naslova poglavlja »Razlaga koreografskih znakov«, koje je naštampano na str. 81 ove radnje.

Djelo je izdao štampom Glasbeno narodopisni inštitut u Ljubljani, poprativši ga kratkim uvodom, koji završava riječima: »Tako izpopolnjen referat nudi popoln prikaz slovenskega glasbenega folklor.« Misli sa »popunjen« sa 4 stranice teksta, koje je nakon Maroltove smrti dodala Karla Vuk (str. 23 do 27), a vjerovatno su i rezime na francuskom i engleskom jeziku dodali redaktori. On odgovara potpuno onom izvodu, koji je dodan rukopisu predatom konferenciji u Opatiji.

Tema koja se je raspravljala u Opatiji na medunarodnoj konferenciji folklorista, bila je dana kao okvirna tema: Stil i tehnika tradicionalnih pjevača, plesača i svirača. Marolt je svoje predavanje u okviru te teme zasnovao veoma opširno, mnogo opširnije, nego je to dozvoljavalo vrijeme određeno za pojedinoga predavača. Tako je to predavanje preraslo u studiju. Od nje je Marolt obradio samo one partije, koje se odnose na stilove plesa i jezične dijalekte slovenačke. Tako zvane »muzičke dijalekte« Slovenije, nazvane »na zvočja«, obradila je u svom dodatku Karla Vuk, sigurno po idejama samoga Marolta, koji je o tom predmetu sa svojim suradnicima veoma mnogo razgovarao.

Marolt je o toj temi, koju obrađuje u svom predavanju, više puta ranije pisao. God. 1935. u radnji »Tri obredja iz Zilje« pisao je o »štehvanju« i »visokem reju«. God. 1936. pisao je u radnji »Tri obredja iz Bele krajine« o Zelenom Juriju, Metliškom kolu i črnomaljskom kolu. U »Zborniku zimske pomoći« 1944. pisao je (na str. 470—488) o »Prleškoj čindari«, »Metliškom kolu« i »Črnomaljskem kolu« i još tu i tamo u povremenim časopisima. Velika je razlika između onoga što je ranije pisao i ovoga teksta u radnji »Gibno-zvočni obraz Slovencev«. U ranijim raspravama Marolt opisuje sve te plesove onako, kako ih je on našao i doživio pojedinačno na terenu. On se pomalo i oduševljava za nje. Izvjesni entuzijazam nastoji pobuditi za folklor svojega naroda i kod čitalaca. Nastoji na terenu pohvatati sve elemente: muzičke, historijske, koreografske, etnografske, sociološke itd. Medutim u ovoj radnji Maroltu je stalo do nekog sistema, do neke sinteze svega toga materijala. On nastoji dati njegovu klasifikaciju. Zato povezuje: govor, ples i muziku pod jednu kapu.